

Mindre Meddelelser.

Hærorrmen i Danmark.

Hærorrmen, den lejlighedsvis, slangelignende, selskabelige Sammenhobning af *Sciara*-Larver paa Vandring, har ikke tidligere været noteret i Litteraturen som set i Danmark*). Imidlertid foreligger der i Zoologisk Museums og i Zoologisk Studiesals Samlinger flere Fund, der viser, at Fænomenet ingenlunde er ukendt.

Et Glas med *Sciara*-Larver i Museet bærer Etiketten „*Sciara* sp. „Heerwurm“ Herlufsholm, Skovrider Wind, 7—77“, men yderligere Oplysninger findes ikke.

Til et andet Glas sammesteds, etiketteret „Ryevænge paa en Vei 15. 7. 88 Knudsen leg.“, hører en Skrivelse af 14. 1. 89 fra Finderen, en Hr. Fr. Knudsen, til Museet, saalydende:

„Den 14de eller 15de Juli i Fjor, da jeg om Eftermiddagen ved Firetiden gik omkring i Ryevænget — en Skov, der ligger $\frac{1}{2}$ Mil NV for Sorø — blev jeg opmærksom paa en hvidgraa Masse af slangeagtig Form, der laa tværs over Vejen, hvor denne fører over en lille Mose. Da jeg ikke straks kunde se, hvad det var, berørte jeg Legemet med Foden, og da det uden Modstand gik midt over, opdagede jeg, ved at se nærmere til, at det var en Sværm af Larver, der bevægede sig over Vejen. Kolonnen var ca. $\frac{3}{4}$ Tomme bred, $\frac{1}{4}$ Tomme høj og 1 Alen lang, og Bevægelsen foregik ved, at de bagerste Larver stadig kravlede op paa og hen over de foranværende, og naar det lykkedes dem at naa Spidsen af Toget, glæde de ned paa Jorden for at tjene som Vej for de efterfølgende. De mellemste Lag bevægede sig ogsaa, men Hurtigheden blev mindre, jo dybere

*) I Ludwig Bechstein: Der Heerwurm; sein Erscheinen, seine Naturgeschichte und seine Poesie (Nürnberg 1851) nævnes p. 81 ganske vist Lokaliteten „Schleswig“, men den uklare Tekst tillader ikke at afgøre, om det er Hærorrmen selv eller blot Rygten om den, der i 1850 fandtes dér — rent bortset fra Spørgsmaalet, om det drejer sig om Nord- eller Sydslesvig.

man kom, og det underste Lag var næsten eller maaske helt ubevægeligt.

Da jeg nogle Minutter havde iagttaget Larverne, gik jeg hjem for at hente et Glas, og da jeg efter 10 Minutters Forløb kom tilbage, var Forspidsen endnu ikke naaet over den smalle Vej, og Aabningen, som var fremkommen ved Berøringen med min Støvle, var ikke fyldt, men den bagerste, afskaarne Del havde taget en noget anden Retning, og de enkelte Individuer, som ved Sparket vare spredte omkring, havde samlet sig i Smaatroppe og kravlede i forskellige Retninger. Jeg tog nogle Larver af den bagerste Skare og hældte i Glasset, andre satte jeg i en Urtepotte med fugtig Muldjord og Plantedele (Blade), og her begynde de straks at ordne sig i Kolonner og krybe omkring, men den næste Dag laa de fleste rolige i Fordybninger eller under Bladene, og den tredje Dag vare de alle døde.

Jeg gik Dagen efter atter til Findestedet, men alle Larverne vare nu forsvundne.

At Hærormen ikke er saa meget sjælden paa denne Egn, synes at fremgaa af den derboende gamle Skovløbers Fortællinger om de „store Orme“, han tidligere har set i Ryevænget, og en anden gammel Mand der fra Egnen fortalte mig en Gang, at han paa Vejen gjennem Skoven havde set en stor Orm, som gik over, da han saa paa den.“

Det 3die — paa Zoologisk Studiesal opbevarede — Fund stammer fra Bagsværd og toges paa moset Jord August 1923. „Ormen“ var ifølge Finderen, Læge K. Nørregaards Meddelelse ca. 1 m lang.

Det seneste Fund af Hærormen er fra i Sommer og blev gjort af Kommunalærer Johs. Mosdal i Skovene ved Abildvig nær Stubbekøbing ca. 20. Juli 1924. „Ormen“ præsenterede sig som et ca. 1 m langt bugtet Legeme, bestaaende af en Mængde Larver, der sammenholdtes af Slim. Bredden fortil var ca. 2 cm, den smalnede jævnt af bagtil og paa sin Vej efterlod den mindre frasprængte Partier. Den svarede i det hele nøje til Beskrivelserne i Litteraturen.

Hærormen bevægede sig fra en sumpet Skovstrækning med Ungskov, især unge Ege, tværs over en ensom Skovvej ind mod Græsrabatten paa den anden Side Vejen, hvor imidlertid Skoven var højere, lysere og tørrere. Den bøjede derfor af ved Græsset og gik tilbage mod det lavere Terræn, den var kommet fra. Hastigheden, den bevægede sig med, var paa det nærmeste 1 cm i Minuttet. Da den opdagedes, var Klokkeren 7 Aften, og det

faa Timer efter indtrædende Mørke forhindrede Iagttageren i staidt at følge dens Vej. Ved et Besøg paa Stedet tidligt næste Morgen var der intet mere at se til Hærormen. Larver fra denne Hærorm er givne Museet af Finderen, hvem ogsaa de meddelte Oplysninger skyldes.

Hvilken eller hvilke Arter der har dannet disse Hærorme, er ikke muligt at afgøre. Det vides, at i hvert Fald *Sciara gregaria* Bel., *militaris* Now. og *Thomae* L. er i Stand dertil, og skillende Karakterer for Larverne har man for Tiden ikke.

København, 20/9 1924.

Kai L. Henriksen.

Anmeldelse.

O. Lundblad: **Insekternas Förvandlinger.** W. & W.s Handböcker Nr. 81. Stockholm 1924. 153 p. 3 Kr. (svensk).

Under ovenstaaende Titel er udkommet et populært svensk Arbejde, nærmest svarende til Jean Ankers (danske) Insekternes Forvandling (1918), der er anmeldt her i Tidsskriftet XIII p. 86. Lundblads Arbejde er imidlertid større af Omfang og udarbejdet efter en afvigende Plan, og Ankers Arbejde har derfor ingenlunde for Danske overflødiggjort Lundblads Bog. — Denne indledes med en meget fyldig og instruktiv historisk Oversigt, samt af en kort Oversigt over Insekternes Morfologi og Systemet (det sidste efter Handlirsch). — Derpaa gives en Oversigt over de forskellige Udviklingstyper, der med Deegener o. a. pointerer Delingen i Epimorfose (paa Dansk: Forandring) med Undertyperne Ametaboli (Thysanurer m. fl.) og Paurometaboli (Græshopper, Tæger m. fl. — Ungerne: Nymfer) og Metamorfose med Undertyperne Hemimetaboli (Guldsmede, Døgnfluer o. a. — Ungerne: Najader) og Holometaboli (Biller, Sommerfugle o. s. v. — Ungerne: Larver) — en Inddeling som er mere rationel end den gamle, men som dog har svært ved at vinde Indpas i hvert Fald i Danmark. — Der følger dernæst en meget fyldig Gennemgang af alle de biologiske Forhold, der blot i mindste Maade tangerer Forvandlingen (Æglægning, Yngelpleje o. a. vedr. Kønsforholdet, Hudskifternes Histologi samt Forvandlingens specielle Forhold indenfor de enkelte Ordener). — Bogen slutter med en Diskussion om Grund og Aarsager til Metamorfosens Opstaaen, men afhandler ligesom det tilsvarende Afsnit i Ankers Bog dette Spørgs-